

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

Bakalářská diplomová práce

MARIÁNSKÝ SLOUP V ŠUMPERKU
A MICHAEL KÖSSLER

Kateřina Bartošová

Vedoucí diplomové práce
Doc. Martin Pavlíček, Ph.D.

OLMOUC 2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci
vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů
a literatury.

V Olomouci dne 7. května 2014

Kateřina Bartošová

Ráda bych na tomto místě poděkovala všem, kteří se zasloužili o vznik této bakalářské diplomové práce. V první řadě děkuji mému vedoucímu práce, Doc. Martinu Pavlíčkovi, Ph.D., za pomoc při výběru tématu a umožnění konzultací. Velký dík patří rovněž pracovníkům Vlastivědného muzea v Šumperku za pomoc při hledání literárních podkladů a zaměstnancům Památkového ústavu Olomouc za zpřístupnění materiálů. Současně děkuji panu Drahomíru Poláchovi, známému šumperskému historikovi, a panu faráři Piotru Grzybekovi za ochotu a cenné rady. V neposlední řadě děkuji své rodině a příteli za podporu a vytvoření příjemných podmínek při psaní práce.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Dosavadní stav bádání.....	7
3. Historie budování sloupu.....	10
4. Popis, ikonografický a stylový rozbor sochařské výzdoby.....	13
4.1 Sv. Rozálie Palermská	15
4.2 Sv. Šebestián	15
4.3 Sv. Roch	16
4.4 Sv. František Xaverský	16
4.5 Sv. Karel Boromejský	17
4.6 Sv. Josef	18
4.7 Sv. Petr	18
4.8 Sv. Pius V.	18
4.9 Sv. Jan Nepomucký	19
4.10 Panna Marie Immaculata	20
5. Restaurování sloupu.....	21
6. Život a dílo Michaela Kösslera.....	23
6.1 Severní Morava	24
6.1.1 Staré Město pod Sněžníkem	24
a) Sv. Anna Samotřetí.....	25
b) Kristus.....	26
6.1.2 Branná	26
a) Hlavní oltář.....	26
b) Kristus z kazatelny.....	27
6.2 Dolní Slezsko	27
6.2.1 Konradow	27
a) Sv. Blažej.....	28
b) Sv. Valentin.....	29

6.2.2 Kladsko	30
a) Oltář sv. Ignáce z Loyoly.....	30
6.2.3 Díla nejasného autorství	31
a) Oltář sv. Barbory a Navštívení Panny Marie....	31
b) Archanděl Michael a sv. Josef.....	32
6.2.4 Dušníky	33
a) Hlavní oltář.....	34
b) Oltář Čtrnácti sv. pomocníků.....	35
c) Kazatelna.....	36
6.3 Horní Slezsko	37
6.3.1 Grodkow	37
6.3.2 Grabin	38
6.3.3 Jemielnice	38
7. Závěr	39
8. Summary	40
9. Poznámky	41
10. Seznam pramenů a literatury.....	45
11. Seznam obrazové přílohy.....	49
12. Obrazová příloha.....	54

1. Úvod

Bakalářská práce se zabývá tvorbou sochaře a řezbáře Michaela Kösslera (1670 - po 1734) na území Polska a v oblasti severní Moravy. Vzhledem k tomu, že jsem se narodila v Šumperku, rozhodla jsem se ve své práci zaměřit i na dominantu města Šumperka, mariánský sloup na náměstí Míru.

Nejprve čtenáře seznámím s historií budování sloupu. Po jeho úvodním celkovém popisu se budu věnovat rovněž ikonografickému a stylovému rozboru sochařské výzdoby. Tato významná šumperská památka prošla v minulosti mnoha opravami, které jsou detailně popsány v restaurátorských zprávách.

Hlavní část mé práce podává ucelené informace o životě Kösslera a přináší přehled jeho dochovaných děl. Poukazovat budu na ta díla, která jsou podložena prameny. Snažila jsem se o jejich stylový a ikonografický popis. Práce nemá za úkol přiřadit umělci nová díla, nýbrž vytvořit ucelený seznam jeho známých prací.

Toto téma jsem si zvolila z důvodu zájmu o barokní sochařství a také proto, že Michael Kössler působil v místě mého bydliště v Šumperku. Pobýval nejen v oblasti severní Moravy, kde pracoval kromě Šumperka na zakázkách v Branné a ve Starém Městě pod Sněžníkem, ale velká část jemu přiřazených děl se nachází i v Polsku, na území dnešního Dolního a Horního Slezska.

2. Dosavadní stav bádání

Vzhledem k tomu, že doposud nevznikla ucelená publikace s kompletním seznamem děl Michaela Kösslera a že sochařův život a jeho tvorba nebyla prozatím dostatečně zpracována, musela jsem ve své práci vycházet jednak z odborných publikací zabývajících se barokním sochařstvím, jednak z regionální, polské a německé literatury a především z osobních návštěv míst, kde se díla nachází. Cílem této práce bylo vytvoření autorovy stručné monografie.

O šumperském mariánském sloupu vyšla v roce 1996 brožura „*Historie mariánského sloupu v Šumperku*“ od kronikáře a tamního historika **Drahomíra Polácha**¹. Z této literatury jsem čerpala data a základní informace o této památce. Polách zde uvádí důležité odkazy na archivní prameny, které se o památce dochovaly včetně záznamů o restaurování sloupu. Odkazuje na fond Pozůstalost Franze Harrera v šumperském Státním okresním archivu.²

Autorství šumperského sloupu bylo dlouhá léta nejasné. **Franz Thiel**³ určil jako autora sloupu řezbáře Michaela Köhlera. Obsáhlý slovník výtvarných umělců vydavatelské dvojice **Ulrich Thieme - Felix Becker**⁴ přiřazuje realizaci sloupu Janu Václavu Sturmerovi. Polách tyto informace zpracoval a definitivně určil jako autora sloupu Michaela Kösslera.

Obecné informace o šumperském morovém sloupu poskytuje specializovaná příručka **Antonína Šorma** a **Antonína Krajčí**⁵ *Mariánské sloupy v Čechách a na Moravě* mapující historii a místopis světeckých sloupů v Čechách a na Moravě, kde je šumperský mariánský sloup veden pod heslem „Šumperk na M.“ Mariánským a trojičním sloupům celou publikaci s názvem *Mariánské a morové sloupy Čech a Moravy* věnoval autor **Jiří Slouka**⁶.

Zmínky o historii Šumperka, Starého Města a Branné bychom našli ve *Vlastivědě moravské* vydané v roce 1932 od **Jana Březiny**⁷ s názvem *Šumperský, staroměstský, vízmberský okres*.

O kladských sochařích v Branné napsal studii pro Výroční práci (1993) Národního památkového ústavu v Olomouci již zmíněný historik **Drahomír Polách**.⁸ O rok později sepsal práci o stavební historii a původnímu vybavení kostela ve Starém Městě pod Sněžníkem, kde rovněž Michael Kössler působil.⁹ Sousoším sv. Anny Samotřetí ze Starého Města se konkrétněji zabývala **Helena Zápalková**¹⁰, jež uveřejnila svoji stať do vlastivědné revue *Střední Morava*.

Nejranějšími informacemi o životě a díle Michaela Kösslera jsou archiválie z roku 1921 *Der Glätzer Bildhauer Michael Kössler, Glätzer Heimatblätter* od **Bernharda Patzaka**¹¹.

V roce 1927 umělecký slovník *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler*¹² pod heslem - Kössler, Michael - přináší výčet několika sochařových děl na území Horního a Dolního Slezska.

O tvorbě Michaela Kösslera v oblasti Polska se dále zmiňuje **Danuta Ostowska**¹³ ve svém katalogu *Rzeźba Śląska 1650–1770: Katalog wystawy*, vydaném ve Vratislavi roku 1969. Ostowska stručně charakterizuje nejdůležitější umělcova díla a přiřazuje k nim přibližnou dobu a místo vzniku.

V roce 1986 **Konstanty Kalinowski**¹⁴ publikuje knihu *Rzeźba barokowa na Śląsku*, která nás informuje o životě a díle řezbáře Michaela Kösslera na slezském území.

Roku 1987 autoři **A. Adamczewska**, **K. Kalinowski** a **R. Nowak**¹⁵ vydali *Katalog rzeźby barokowej na Śląsku*. V tomto katalogu jsou podrobně popsána životopisná fakta o Kösslerovi s uceleným seznamem jeho slezské tvorby v obci Konradow, v Kladsku a Dušnikách.

3. Historie budování sloupu

Inspirací šumperských měšťanů pro stavbu sloupu byl nepochybně morový sloup nacházející se v Kladsku [1], který byl vytvořen již v 80. letech 17. století. Celkové pojetí tohoto sloupu je totiž takřka totožné se sloupem v Šumperku. Na první pohled viditelným rozdílem je, že u kladského sloupu schází jeskyně, a tak sv. Rozálie leží pouze na přední straně podnože v pro ni vytvořeném výklenku.

Šumperský mariánský sloup byl postaven na paměť morové rány, která postihla město roku **1714**. Svým tvaroslovím se hlásí ke klasicizujícímu proudu barokního sochařství. Mapa stabilního katastru z roku 1834 zachycuje východně od něj v prostoru náměstí dnes již zaniklou tzv. Merkurovu kašnu.¹⁶

V době morové nákazy se v Šumperku začalo mezi občany uvažovat o stavbě mariánského sloupu za účelem budoucí ochrany města před podobnými pohromami. I přes tíživou finanční situaci se magistrát snažil shromáždit peníze na stavbu sloupu. Stejně tak lidé přispívali na jeho realizaci, motivací jim byla víra nechat se ochraňovat nejrůznější formou náboženského uctívání. Stavbu do jisté míry také podpořil lichtenštejnský kníže, Anton Florián, když věnoval městu 300 zlatých. Z dochovaných spisů ze dne **13. listopadu 1716** víme, že primátor města Šumperka zaslal olomoucké biskupské kurii dopis vztahující se ke stavbě sousoší. Tímto dopisem se primátor i radní za celou městskou obec zavázali uskutečnit vše, co listina obsahuje.¹⁷

Slavnostní položení základního kamene tohoto významného sloupu proběhlo po předchozích duchovních obřadech **2. června 1718**. Toto datum je však v kontrastu se staršími literárními prameny, které uvádí jako datum položení základního kamene 17. červen 1718. Podle Polácha je ale důvěrnější kopie pamětního zápisu, která se opět přiklání k datu 2. června.

Autorství morového sloupu v Šumperku bylo dlouhá léta nejasné. Z evidenčního listu nemovité kulturní památky¹⁸ se dozvídáme, že autorem sochařské výzdoby v letech 17.6.1718 - 17.10.1719 byl olomoucký sochař **Jan Václav Sturmer** (1675-1729). Tuto informaci uvádí i umělecký lexikon od dvojice vydavatelů Thieme - Becker.¹⁹

Dnes však již víme, že se jednalo o pouhé hypotetické a dle Polácha velmi povrchní připsání autorství nepodepřené písemnými prameny. Dalším zdrojem vedoucím k určení autorství jsou údaje zveřejněné Franzem Thielem.

Franz Thiel²⁰ označuje za autora šumperského morového sloupu sochařského mistra **Michaela Köhlera** z Kladska. Drahomír Polách ve své práci *Historie mariánského sloupu v Šumperku* však poukazuje na jeden podstatný háček Thielova tvrzení. Dle Polácha jméno sochaře Michaela Köhlera na území Kladska v tomto období nenalezneme. Naopak postava sochaře Michaela Kösslera je v této době v oblasti Šumperka známá. Polách²¹ se domnívá, že existuje velká pravděpodobnost, že došlo na straně Thiela k chybě při identifikaci jména sochaře. Je přesvědčen o tom, že písmeno "h", které se v kurentu podobá "s" zaměnil. Řezbáři Köhlerové skutečně existovali, pocházeli ze Skorošic, mladší, který má své

práce např. v Jeseníku, Černé Vodě či Uhelné, se jmenoval Kristian. Jméno jeho otce, který se snad měl učit u Michaela Klahra, Polách nezná. Tyto sochaře jako autory sloupu vylučuje.

Základní kámen o rozměrech asi 30 x 15 cm byl složen ze dvou částí tvořících schránku. Do té byly vloženy relikvie, dobové mince a cedulky s latinským pamětním zápisem, jenž nesl jména hodnostářů a předních představitelů města. Šumperský děkan Elias Schön s knížecím hospodářským radou Thomasem Primem, zastupujícím lichtenštejnského knížete, na připravené místo položili základní kámen a každý z nich ho třikrát poklepal pozlaceným kladívkem. Tato příležitost se naskytla i dalším významnějším hostům. Navzdory na začátku zmíněným finančním problémům probíhala výstavba sloupu poměrně rychle. Stavba sousoší byla ukončena na podzim roku **1720**. Podle dochovaných spisů činily celkové náklady 1260 zlatých a 1 krejcar.²²

4. Popis, ikonografický a stylový rozbor sochařské výzdoby

Mariánský morový sloup [2] se nachází na náměstí Míru vedle radnice a patří k významným kulturním památkám města Šumperka. Jak už bylo zmíněno dříve, sloužil tento sloup jako památník obětí morové nákazy z let 1713–1714 a stal se tak vyjádřením úcty k světcům, ochráncům města před morem. Hlavní ochránkyní Šumperka byla Panna Marie.

Sloup je vysoký téměř 16 metrů, zdobený barokními skulpturami. Do dnešní doby se dochovalo už jen 10 skulptur. Původně autor sochařské výzdoby umístil na sloup i skupiny puttí s lucernami. Okolí morového sloupu tvořilo nejživější část města, konaly se tam trhy a až do roku 1908 náměstí zdobila Merkurova kašna, kam se chodovalo pro vodu.²³

Štíhlý sloup s bohatou hlavicí stojí na vysokém podstavci čtvercového půdorysu. Na samém vrcholu sloupu je osazena skulptura Panny Marie Immaculaty s doprovodnými postavami andílků. Konkávně formované strany soklu mají v rozích pilastry a nahoře profilovanou římsu.

Střed soklu tvoří grotta se sv. Rozálií Palermskou a nad rohy soklů jsou umístěni čtyři svatí. Jedná se o sochu sv. Josefa, sv. Petra, sv. Pia V. a sv. Jana Nepomuckého. Sokl leží na sedmistupňovém schodišti, kolem něhož obíhá balustráda. Na té stojí v rozích další čtyři světci, a to sv. Šebestián, sv. Roch, sv. Karel Boromejský a sv. František Xaverský.

Polách uvádí, že nápisy pod světci nejsou původní, ale byly zřejmě vyryty až při některé z pozdějších oprav,

pravděpodobně ve 2. polovině 19. století. Tomu, dle jeho názoru, odpovídá jak typ písma, totožný se zde vyrytým letopočtem opravy sloupu roku 1884, tak již německý přepis místo původního jazyka latinského.

Na dochované kresbě sloupu z roku 1840 [3] můžeme spatřit původní sochařskou výzdobu. Adorující andílci nesoucí se na římse stylobatu mezi skulpturami světců. Dalších 8 andílků s lampami bylo osazeno na dnes prázdných soklech balustrády a sloup byl upevněn patníky a chráněn řetězy.²⁴

V chronogramu umístěném na patce sloupu je vytesáno datum 1719, na soklu data renovace 1783, 1884, 1931.

V horní části podnoží můžeme spatřit z jižní strany reliéf lopaty a kosy a ze západní strany lopaty a motyky. Tyto reliéfy mají symbolizovat „černou smrt“. Ze severní strany je viditelný reliéf velkého kříže.

Východní strana sloupu odkrývá latinský nápis:

„DeVICtIs

aCIebVs MortIs

DeI parae

VIrgInI MVnICIpes

hVIIVs VrbIs a peste

restItVtI VnItIs sVffra

gIIs obtVLerVnt“

*„Po porážce šiků smrti Božské Panně obyvatelé tohoto města od moru uzdravení společným úradkem vyzdvihli“.*²⁵

Zdvojený chronogram v tomto případě obsahuje číslo 3428, dělením dvěma dostaneme letopočet 1714.

Následující část mé bakalářské práce se detailněji zaměřuje na ikonografický popis jednotlivých soch šumperského mariánského sloupu.

4.1 Sv. Rozálie Palermská

Ležící socha sv. Rozálie [4] je umístěna v grottě morového sloupu. Tato světice se narodila kolem roku 1100 na Sicílii. Když v roce 1624 vypukla v Palermu morová epidemie, svatá Rozálie byla nalezena mrtvá v neporušeném stavu a ověččená růžemi. Podle legendy epidemie ustala poté, co byly ostatky sv. Rozálie přeneseny a pohřbeny v palermském dómu.²⁶ V 17. a 18. století byl její kult rozšířen do Čech a stala se tak ochránkyní lidu proti moru. Sv. Rozálie je zobrazena jako mladá žena, poustevnice s blaženým výrazem, oděná v chudém rouchu. Hlavu pokrytou věncem růží si podepírá pravou rukou. Po pravém boku světice je uložena lebka symbolizující smrt.

4.2 Sv. Šebestián

Světec, sv. Šebestián [5], žil údajně ve 3. století a byl důstojníkem pretoriánské gardy za římského císaře Diokleciána. Usmrcen měl být za to, že vyšla najevo jeho křesťanská víra. Jeho těžké rány způsobené šípy však nebyly smrtelné, a tak jej sv. Irena vyléčila. Uctívání sv. Šebestiána jako ochránce proti moru započalo ve 4. století, kdy byla nad jeho hrobem na via Apia v Římě vystavěna bazilika.²⁷ Sv. Šebestián je přivázán pomocí

lan k fragmentu stromu a vzhlíží lítostným pohledem směrem k nebesům. Je zobrazen nahý, přes klín má převázanou roušku s bohatou, rozevlátou draperií. Původně měl sv. Šebestián v těle zabodnuty pozlacené šípy.²⁸ Obrazová dokumentace však chybí a nemůže podat svědectví o původním stavu, proto nebyly atributy obnoveny.

4.3 Sv. Roch

Tento křesťanský světec se narodil v Montpellieru, procestoval značnou část Evropy a věnoval se přitom ošetřování postižených morem.²⁹ Již v 15. století se svatý Roch těšil velké oblibě a byly mu, podobně jako svatému Šebestiánovi, adresovány přímluvy za uzdravení nemocných při morových epidemiích. Sv. Roch [6] je znázorněn v pozici, kdy nadzvedává svou tuniku a ukazuje přitom svým prstem na příznačnou černou skvrnu na vnitřní straně stehna. Právě v tomto místě se boláky morového onemocnění projevovaly nejvíce. Pravou ruku má přitisknutou na hrudi v místě srdce. Postava je esovitě prohnutá.

4.4 Sv. František Xaverský

Jezuitský misionář z první poloviny 16. století, stoupenec Ignáce z Loyoly, František Xaverský [7], byl vyhledávaným světcem v protireformačním období. Působil jako misionář na Dálném východě, kde také osamocen zemřel. Je mu připisována řada léčebných zázraků.³⁰ Světec je znázorněn jako kněz, oblečen do dlouhé kleriky a štoly, vzhlíží soucitným pohledem k nebi. Levou ruku

má položenou na hrudi a v pravé, prověšené podél těla, drží pravděpodobně spisy.

4.5 Sv. Karel Boromejský

Sv. Karel Boromejský [8] žil v letech 1538–1584. Podle nápisu sochy by tu měl být znázorněn sv. Bruno. V tomto případě je však označení vyryté pod skulpturou zavádějící. Sochy u sebe nemají atributy, podle nichž je lze s jistotou rozeznat. Podle Polácha však sv. Bruno (1033–1101) nepatří k základní řadě světců proti moru. Víme, že byl zakladatelem kartuziánského řádu, a proto je zobrazován v řádovém hábitu tvořeným bílým škapulířem. Polách tvrdí, že v základní řadě světců na morových sloupech bývá sv. Karel Boromejský, tudíž je možno tohoto světce s největší pravděpodobností v této skulptuře spatřovat „i když mu schází například typický orlí nos, ten však mohl být při některé z oprav necitlivě upraven“.³¹ Karel Boromejský byl šlechtického původu a už ve věku 22 let se stal kardinálem, později i arcibiskupem Milánským. Je známý rozdáváním svého majetku chudým a péčí o nemocné, zejména během moru v Miláně v roce 1576. V roce 1610 byl svatořečen.³² Světec stojící na balustrádě je oděn v kněžské klerice, levou ruku má položenou na své hrudi a v pravé ruce drží otevřenou knihu. Postava je esovitě prohnutá, nakročena v kontrapostu. Ve srovnání s ostatními světci působí vznešeně s dobrosrdečným výrazem a líbezným úsměvem v obličeji.

4.6 Sv. Josef

Další důležitou sochou na sloupu je sv. Josef [9], Ježíšův pěstoun, v současné době bez určujících atributů, takže tvrzení nápisu pod sochou je nutné akceptovat. Zde je světec znázorněn s delšími zvlněnými vlasy a vousy. Levou ruku sv. Josef přidržuje na hrudi a pravou ruku s otvorem, ve kterém byla dříve nejspíše uchycená lilie, má přitisknutou k tělu.³³

4.7 Sv. Petr

Sochu apoštola sv. Petra [10] můžeme snadno identifikovat podle knihy v levé ruce a klíče, který přidržuje pravou rukou na své hrudi. Tímto klíčem je světec zmocněn otevírat nebeskou a pekelnou bránu. Apoštol je znázorněn jako starý, ale statný muž s kratšími kadeřavými vlasy a vousy. Pohled upíná směrem k nebi.

4.8 Sv. Pius V.

Socha, pod níž je nápis „St: Gregor XII Papst“ [11], je ze všech soch nejzáhadnější. Je jisté, že se jedná o postavu papeže, odpovídající oděv a papežská tiára je toho důkazem. Polách však ukazuje na jisté nesrovnalosti. Kupříkladu to, že Řehoř XII. bývá zobrazován bez vousů a především fakt, že nejen že nebyl prohlášen za svatého, ale navíc patřil k nejméně významným papežům v historii. S velkou pravděpodobností se jedná i o zavádějící nápis a socha ve skutečnosti představuje jiného papeže. Pro Polácha se zdá být nejvíce pravděpodobné vysvětlení, že již před

rekonstrukcí sloupu roku 1884 byly sice sochy označeny, ale čitelnost písmen byla již natolik špatná, že zřejmě došlo k chybě při opravě římských číslic a socha tedy představuje jednoho ze svatých Řehořů. Mohl by tu být znázorněn papež Řehoř Veliký (590-604), který nařídil v roce 590, aby se k odvrácení tehdejší morové rány konaly průvody.³⁴

Domnívám se však, že i toto přiřazení je mylné a na sloupu se nenachází žádný z Řehořů, nýbrž je tu znázorněn dominikánský papež Pius V. Jistou podobnost můžeme nalézt při srovnání této skulptury s bustou papeže Pia V. z Chicago Art Institute [12]. Zde si můžeme všimnout podobnosti ve výrazu, stylu vousů a pokrývky hlavy, se kterou je postava Pia V. často zobrazována.³⁵ Dalším faktem vedoucím k určení pravé totožnosti tohoto papeže je jeho kanonizace roku 1712, těsně po vysvěcení bývalého dominikánského kláštera, který se nachází v blízkosti šumperského sloupu. Tento šumperský dominikánský klášter byl založen ve 13. století. V roce 1669 došlo k požáru a klášter vyhořel. V roce 1686 byl ale znovu obnoven jako nynější klášterní kostel Zvěstování Panny Marie.³⁶

4.9 Sv. Jan Nepomucký

Další sochou stojící na římse podnoží je sv. Jan Nepomucký [13]. Tomuto světcí z poloviny 14. století byla také připisována schopnost ochrany proti moru. Je zobrazen v kanovníckém rouchu, s biretem a krucifixem v ruce. Na spodní straně kříže sv. Jana Nepomuckého je otvor, kde byla upevněna pravděpodobně palmová ratolest³⁷

jako všeobecný symbol křesťanských mučedníků, protože byl sám po těžkém mučení z nařízení Václava IV. svázán a svržen do Vltavy. Postava Jana Nepomuckého je nerozlučně spjata s českým barokem, kdy patřil k nejvýznamnějším světcům.

4.10 Panna Marie Immaculata

Na samotném vrcholu sloupu je osazena socha Immaculaty [14], tzv. Panny Marie Neposkvrněného početí, která vychází z biblického zjevení sv. Jana (12, 1) na ostrově Patmos. Matka Boží představuje ženu sluncem oděnou, stojící na půlměsíci, jenž symbolizuje její panenství a zároveň je protikladem prvotního hříchu, který je zde znázorněn v podobě zeměkoule ovinuté hadem a jablkem u jejich nohou.³⁸ Hlavu jí zdobí pozlacená svatozář s dvanácti hvězdami. Marie má sepnuté ruce k modlitbě a je zobrazena v doprovodu andílků.

5. Restaurování sloupu

Za téměř tři sta let své existence byl morový sloup několikrát restaurován. Na přední straně podnože je vyrytý letopočet **1783**, který odkazuje na jednu z nejrozsáhlejších oprav sloupu. Bohužel není jasné, k jakým opravám sloupu tehdy došlo. Druhá větší renovace proběhla na konci 60. let 19. století. Při necitlivé opravě sloupu roku **1884** došlo k odstranění postav andílků, zmizely patníky spolu s řetězy a do kamene byla vysekána jména světců. Jak uvádí Polách³⁹: *„S největší pravděpodobností bylo tehdy (ne-li dokonce již v roce 1869) nutno sepnout sloup u patky ocelovou manžetou, protože hrozilo jeho roztržení způsobené korozí kovového čepu. Při této opravě došlo nepochybně k vytesání (nebo úpravě) jmen světců.“*

Další úpravy proběhly v letech 1911, 1931 a 1958. Během restaurování sloupu v roce **1931** došlo k takové kuriozitě, že celé sousoší bylo natřeno fasádnickou barvou, což vyvolalo velkou nelibost u památkového úřadu.

Restaurování v roce **1958** bylo zadáno akademickým sochařům Janu Urbanovi ze Šumperka a Aleši Rozehnalovi⁴⁰ z Opavy. Urban opravoval vrcholovou sochu Panny Marie, celou architektonickou část sousoší a rozbitou sochu sv. Šebestiána. Rozehnal restauroval zbývající sochy a jeskyni se sochou sv. Rozálie. Dle restaurátorského deníku strávil Rozehnal nejvíce času na opravě jeskyně se sochou sv. Rozálie. V grottě byly obnoveny omítky a štukatura, sv. Rozálii byla doplněna scházející část

ruky sádrovým odlitkem a skulptura byla v jeskyni položena výš tak, aby byla z ulice dobře viditelná.

Generální oprava sloupu proběhla v letech **1994-1996**⁴¹, kdy byl odstrojen, sochy odvezeny, restaurovány a schody s balustrádou položeny na nový základ. Toto restaurování bylo součástí velkolepého programu oprav kulturních památek města, zahájeného po roce 1989.

Poslední restaurování památky, která je vystavena stále hodně agresivním vlivům počasí, proběhlo po patnácti letech v období od července **2009 do června 2010**.⁴² Těto renovace se ujal restaurátor Jakub Ďoubal. Dle vedoucí státní památkové péče šumperského Městského úřadu, Moniky Paulové, bylo nejprve třeba odstranit nejviditelnější závadu, a to tmavý povlak, který pokrýval určité části tohoto sloupu. Oprava měla přispět k lepšímu vzhledu a ochraně kamene. Vzhledem k nefunkčnosti čistících past, bylo nutné zvolit mechanické čištění sochy za použití velmi jemného abraziva. Renovace mariánského sloupu, která byla dokončena v červnu roku 2010, přišla na více než milion korun.⁴³

6. Život a dílo Michaela Kösslera

Michael Kössler (1670 - po 1734)⁴⁴, sochař a řezbář tvořící delší dobu na území kladské kotliny, se narodil kolem roku **1670** v Mindelau ve Švábsku. Do Slezska přišel před rokem 1699 a nejprve se usadil v dolnoslezské Vratislavi⁴⁵, odkud pravděpodobně z důvodu silné konkurence přesídlil již kolem roku **1700** do Kladska, kde získal městské i mistrovské právo.⁴⁶ Díky příznivé situaci a přílivu objednávek působil Kössler v Kladsku až do 20. let 18. století. Se vstupem na trh progresivního, mladého Ignáce Klahra a přítomností druhého sochaře v Kladsku, Sebastiana Flackera, došlo pravděpodobně v roce **1728** k rozhodnutí Kösslera přenést dílnu do Niemodlinu v Horním Slezsku, kde působil až do konce svého života. Důvodem Kösslerova odchodu byla přemíra sochařských dílen v kladské kotlině v druhé polovině 20. let 18. století.⁴⁷

Kössler byl výtečným řezbářem bravurně zvládajícím detail, avšak opracování velkých kusů materiálu mu dělalo potíže, které se pak projevily v nedostacích celku a na které upozornil s Poláchem i sochař Rozehnal⁴⁸ v restaurátorské zprávě. Jeho typickým prvkem bylo propojení oblouků obočí s kořenem nosu.

Kössler se na základě své tvorby prezentuje jako průměrný, dobře technicky vyškolený sochař, chyběla mu však do jisté míry originalita. Zápalková⁴⁹ uvádí, že sochařský rukopis, který můžeme u Kösslera identifikovat, pochází z pozdně gotické řezbářské tradice, kterou si sebou přináší ze svého rodiště. Silný vliv pražského umění v kladské kotlině, jež se objevuje

v díle jeho současníků, zejména Michaela Klahra, se prakticky do jeho tvorby nepromítl. V jeho kladské tvorbě můžeme spatřit zajímavé formální pojetí – „teatrálnost“ a ilusionistický naturalismus, nově se vyskytující ve slezském umění 1. poloviny 18. století. Kössler nebyl vůdčím umělcem v tomto období, ale realizoval specificky formulované objednávky.⁵⁰

Zápalková a Kalinowski charakterizují dílo řezbářů působících v kladské kotlině jako: „*oscilující mezi formou italizující řezby pražské a expresivními tendencemi slezského řezbářství.*“⁵¹

6.1 Severní Morava

6.1.1 Staré Město pod Sněžníkem

Ve Starém Městě působil Kössler v letech **1712–1716**. Pro zdejší kostel sv. Anny vyřezal polychromované dřevěné sousoší sv. Anny Samotřetí.⁵²

Podle zpráv z dějin města mělo Staré Město pod Sněžníkem kostel a faru již v roce 1350.⁵³ Správce olomouckého biskupství Arnošt Platejz nechal vysvětit roku 1618 na místě dřívějšího kostela katolický chrám sv. Anny, jenž nechala postavit Eliška Petřvaldská z Petřvaldu patrně na popud jezuitu P. Jana Schmidlina, který od roku 1615 konal na kolštejnském panství katolické misie.⁵⁴ Z původního vybavení staroměstského kostela se dochovalo pouhé torzo, proto rekonstrukce týkající se podoby hlavního oltáře, jehož součástí bylo také sousoší sv. Anny, nebyla jednoduchá.

Roku 1995 napsal Polách⁵⁵ článek věnující se historii a původnímu vybavení interiéru farního kostela sv. Anny. V této studii se mimo jiné pokusil objasnit autorství sousoší sv. Anny Samotřetí. K tomuto dílu Polách zpočátku mylně přiřadil umělce Michaela Zürna a datoval jej do doby kolem roku 1669.

V roce 2004 bylo sousoší sv. Anny Samotřetí přesunuto do Arcidiecézního muzea v Olomouci, kde bylo kompletně v letech 2004-2006 restaurováno pod vedením akademického malíře Radomíra Surmy⁵⁶ a znovu zkoumán jeho původ a autorství.

a) Sv. Anna Samotřetí

Sousoší sv. Anny Samotřetí [15] z let 1712-1716 bylo původně součástí hlavního oltáře a před restaurováním se nacházelo volně v depozitáři kostela. Řezba znázorňuje sv. Annu Samotřetí sedící na oblacích a chovající na svém klíně tělíčko Ježíška, které je zahaleno v oblasti beder rouškou. Sv. Anna se obrací na Marii, rovněž Ježíšek upíná pohled ke své matce. Tělo Panny Marie je v kontrapostu, natočeno čelně k pozorovateli. Sv. Anna je znázorněna jako starší žena, naopak Mariina tvář působí mladistvě. Obě světice jsou oděny do bohatě zřasených rouch. Dnes se sv. Anna Samotřetí nachází ve stálé expozici Arcidiecézního muzea v Olomouci.

b) Kristus

Ve staroměstském kostele v hlavní lodi [16] můžeme přiřadit ke Kösslerovu dílu řezbu z let 1712-1716. Tato socha nemá dostatek určujících atributů, abychom s jistotou mohli tvrdit, o koho se přesně jedná. Dle faráře Gryzbeka ze Starého Města je tu znázorněn sv. Bartoloměj, Polách⁵⁷ se Zápalkovou se domnívají, že se jedná o Krista. Postava s delšími zvlněnými vlasy a plnovousem je oděna do roucha převázaného v oblasti pasu. Přes spodní roucho má přehozen červený plášť s bohatou drapérií a zlatým lemováním.

6.1.2 Branná

V roce **1715** se Kössler podílel na výzdobě farního kostela Archanděla Michaela v dnešní Branné (dříve Kolštejn v šumperském okrese), který byl založen na konci 13. století. Nejprve byl kostel zasvěcen Zmrtvýchvstání Páně a poté roku 1743 převěcen Archandělu Michaelovi.⁵⁸

a) Hlavní oltář

Na hlavním oltáři [17] můžeme identifikovat práci Kösslera v podobě sochy sv. Petra [18] a sv. Pavla [19]. Obě sochy vykazují pro Kösslera typickou kompozici figur v kontrapostu s jednoduchými gesty rukou. Petr drží v pravé ruce zlatý klíč, levou ruku tiskne k hrudi. Postavy jsou bíle polychromovány, oděny do bohatě traktovaných, rozevlátých zlatem lemovaných drapérií s

výraznou modelací protáhlých obličejů. Oba světci jsou znázorněni v pokročilém věku s plnovousem.

b) Kristus z kazatelny

Později roku **1718** vytváří jeho dílna pro tento kostel i kazatelnu s dominující postavou Krista [20]. V pyramidálně řešené kompozici kazatelny je inscenovaná scéna Proměnění Krista na hoře Tábor završena trůnicí postavu Boha Otce ve svatozáři s dvojicí andílků přinášejících Kristovi kříž. Inspirací pro toto dílo se stala kazatelna v jezuitském kostele v Kladsku z roku 1717 od Michaela Klahra st.⁵⁹

6.2 Dolní Slezsko

6.2.1 Konradow

Prvním archivně doloženým Kösslerovým dílem v severozápadní části Slezska je výzdoba hlavního oltáře⁶⁰ farního kostela Povýšení sv. Kříže v obci Konradow z roku **1705**.

Kostel Povýšení sv. Kříže byl postaven v gotickém stylu, zbarokizován v 18. století. Vnitřní výzdoba kostela je bohatá. Hlavní oltář [21] z roku 1751 je dílem Ignáce Klahra. Ve středu oltáře dominuje scéna Ukřižování, doprovázená sv. Marií a sv. Janem. V kostele je také oltář sv. Jana Nepomuckého a kazatelna z roku 1786, kterou vytvořil Josef Forche. Nepříliš zdařilé fresky a olejomalby provedli roku 1705 bratři Jan Karol

a Filip Eichhornowie z Králik, scénu „Narození Krista“ (1834) a „Sv. Annu“ (1838) pak Johannes Zehe z Jaworka. Řezba sv. Barbory a sv. Apoleny z roku 1728 je dílem Michaela Klahra. Velké restaurování kostela proběhlo roku 1804.⁶¹

V roce **1705** vyřezal v tomto kostele Michael Kössler postavu sv. Blažeje [22] a sv. Valentina [23], dnes umístěné na konzolách v hlavní lodi kostela.

Patzak⁶² uvádí, že tyto řezby světců byly původně součástí dnes již nedochovaného hlavního oltáře kostela.

a) Sv. Blažej

Blažej byl biskupem v pontském městě Sebastě nedaleko Malé Arménie. Tento světec katolické církve a mučedník se proslavil milosrdnou láskou k bližnímu. Před svým povýšením na biskupský stolec se zabýval lékařskými studiiemi a svých znalostí používal k tomu, aby mohl svěřenému lidu co nejvíce prospět. Za císaře Lucinia podstoupil roku 316 mučednickou smrt. Úcta k němu se rozšířila po celé církvi, ale o věrohodnosti četných legend z jeho života panují pochybnosti.⁶³

Polychromovaná řezba sv. Blažeje je umístěna na konzole na vyvýšeném místě v hlavní lodi kostela. Esovitě prohnutá postava je nakročena v kontrapostu. Blažej je znázorněn jako biskup s bílo-zlatou mitrou, delšími kadeřavými vlasy a plnovousem. Je oděn do fialového roucha, bílé rochetky na okrajích zdobené zlatou krajkou a zeleného svrchního roucha s růžovou podšívkou. V levé ruce drží dvě hořící svíce v podobě

Ondřejova kříže a v pravé ruce stříbrno-zlatou berlu. Postava vzhlíží vzhůru k nebesům.

b) Sv. Valentin

Valentin byl římský kněz a biskup. Díky své dobročinnosti byl uctíván i mezi pohany. Není přesně známo, kdy byl svatořečen, stalo se tak v raném středověku, protože je zapsán ve Zlaté legendě ze 13. století a v chrámových kalendářích 14. století, včetně českých. V římském martyrologiu se jeho svátek slaví 14. února. Kolem životopisu tohoto světce panují nejasnosti. Existují dvě legendy, nejspíše se v nich prolínají životy dvou stejnojmenných světců. Podle první legendy sv. Valentin z Terni zemřel mučednickou smrtí 14. února 269 na příkaz římského císaře Claudia II. poté, co přes zákaz oddával snoubence podle křesťanského ritu. Byl tedy kněz v Římě nebo biskup v jihoitalské Interamně.⁶⁴

Polychromovaná řezba sv. Valentina je umístěna naproti postavě sv. Blažeje v hlavní lodi kostela. Taktéž je znázorněn jako biskup v kontrapostu a v podživotní velikosti. Na hlavě má mitru, v levé ruce meč a pravou rukou přidržuje berlu. Biskup je oděn do spodního fialového roucha a bílé rochety na okraji zdobené zlatou krajkou. Svrchní červený plášť se zelenou podšívkou má na hrudi sepnutý zlatou sponou.

Obě řezby byly nově polychromovány na počátku 19. století.

6.2.2 Kladsko

V letech **1712-1713** Kössler pracoval pro kladské jezuity stejně jako většina sochařů působících v této oblasti. Ve farním kostele Nanebevzetí Nejsvětější Panny Marie v apsidě jižní boční lodi navrhl a realizoval oltář sv. Ignáce⁶⁵ [24]. Kompoziční řešení oltáře bylo v té době zcela nové.

a) Oltář sv. Ignáce z Loyoly

Autorství Kösslera potvrzuje dochovaný spis v archivu farnosti z **21. listopadu 1712**. Oltář byl dokončen na Velikonoce roku 1713.⁶⁶

Oltář má jednoduchou menzu s obdélníkovým antependiem zdobeným vlnitou stuhou, akantem a dvojicí andílků držících uprostřed medailon. Střed oltáře je řešen jako divadelní iluzivně pojatá scéna s prostorově gradovanými pilíři a předsazenými torčovanými sloupy. Celá kompozice má za úkol vtáhnout diváka do děje odehrávajícího se na oltáři. Kristus drží v ruce kříž a zjevuje se klečícímu sv. Ignáci. Postava Krista [25] je oděna do modrého roucha a červeného pláště zdobeného zlatem. Je kompozičně zcela shodná s podživotní sochou Krista z kostela ve Starém Městě pod Sněžníkem. Sv. Ignác je znázorněn v černém plášti zdobeném zlatem.

Nad hlavním výjevem trůní v oblacích Bůh Otec doprovázen andílkou. Oltářní scénu završuje na samém vrcholu holubice Ducha svatého uprostřed svatozáře, kterou obklopují obláčky s hlavičkami andílků.

Před ustupujícími bočními křídly oltáře jsou na konzolách osazeny ženské postavy dvou křesťanských

ctností - Lásky a Víry. Postava Víry je zastoupena sv. Barborou a Lásky sv. Dorotou⁶⁷ [26], která je oděna do modrých šatů a hnědého pláště zdobeného zlatem. V levé ruce drží světice hořící srdce.

Nad profilovanými římsami kladí oltářního pole pokleká dvojice andílků adorantů a dvojice větších andělů. Levý nese praporec s Kristovým monogramem IHS a pravý anděl štít s mottem Jezuitů AMDG (*Ad majorem Dei Gloriam*). Postavy jsou kompozičně uzavřené, znázorněny v kontrapostu. Bohatá drapérie s hustými a paralelně řazenými záhyby obepíná objemy těl.

Jak uvádí Zápalková: *„Idealizující typ tváří Kösslerových postav charakterizují oči s výraznými víčky, klasický, antikizující typ nosů a měkce modelovaná brada.“*⁶⁸

Oltář byl nově polychromován na počátku 20. století.

6.2.3 Díla nejasného autorství

a) Oltář sv. Barbory a Navštívení Panny Marie

Oltář sv. Barbory [27] taktéž nacházející se v kladském kostele byl postaven roku **1720** z nadace rodiny von Ullersdorf, jejichž erbovní štít je součástí oltáře. Střed oltáře zdobí obraz sv. Barbory od neznámého barokního malíře, vsazený do zlatého rámu. Po stranách oltářního obrazu stojí postavy sv. Kateřiny s mečem a rozlámaným kolem a sv. Jana Nepomuckého s krucifixem.⁶⁹

Na oltáři Navštívení Panny Marie [28] z téhož roku se nachází stejnojmenný obraz od neznámého autora. Po stranách oltářního obrazu stojí dvě postavy, sv. Šebestián a sv. Marie Magdalena. Na oficiálních stránkách jezuitského kostela se uvádí, že jde o sochu sv. Barbory. Na základě studie *Katalogu rzeźby barokowej na Śląsku*⁷⁰ by se tu však měla nacházet právě sv. Marie Magdalena.

Kalinowski⁷¹ uvádí, že oba oltáře jsou dílem anonymního sochaře a datuje je do 20. let 18. století. Pravděpodobně se také jedná o oltáře, o nichž se zmiňuje kronika tamního kostela (*Annuae litterae*, 1720). Na oltáři sv. Barbory můžeme rozpoznat podobnost sv. Kateřiny s postavou sv. Doroty z oltáře Ignáce z Loyoly, čímž si můžeme spojit osobu Kösslera s tímto dílem. Také kompozice oltářů sv. Barbory a Navštívení Panny Marie má značně podobné schéma, což nám rovněž umožňuje přiřadit je k Michaelovi Kösslerovi.

b) Archanděl Michael a sv. Josef

Řezba Archanděla Michaela [29] a sv. Josefa [30] jsou další díla v kostele jezuitů v Kladsku, která nemají s jistotou potvrzeného autora.

Postava Archanděla Michaela umístěná v hlavní lodi kostela je posazená na konzole, na které se nachází nápis: „ *St. Michael*“. Okřídlená postava archanděla Michaela pošlapává Satana a je nastavená profilově k pozorovateli. V levé ruce nese pozlacené váhy, v pravé ruce drží vztyčený plamenný meč. Postava je bíle polychromovaná se zlacením roucha, křídel a atributů.

Řezba sv. Josefa je rovněž posazená na konzole, nakročená v kontrapostu. Konzola má tvar voluty, na níž nalezneme kartuš s nápisem: „ *St. Joseph ora pro nobis*“. V pravé ruce drží světec lilii a na jeho levém rameni podřimuje děťátko, ke kterému má nakloněnou hlavu ve svatozáři. U nohou světce sedí dva putti.

Trojice autorů Adamczewska - Kalinowski - Nowak ⁷² přiřazuje tyto řezby k dílu Michaela Klahra a datuje je do doby kolem roku 1720. Ostowska ⁷³ naopak obě postavy řadí k tvorbě Kösslera a datuje je do roku **1712**.

6.2.4 Dušníky

Jednou z nejpozoruhodnějších Kösslerových zakázek byla výzdoba kostela sv. Petra a Pavla v Dušnikách, kde působil mezi lety **1717–1725**. V této době pracoval současně i na jiných zakázkách, kupříkladu na Šumpersku. Kössler je pravděpodobně autorem postav na hlavním oltáři, oltáře Čtrnácti sv. pomocníků a kazatelny ve tvaru velryby, jenž byla dlouho mylně považována za práci Michaela Klahra st.

První zmínka o farnosti v Dušnikách pochází z roku 1324, která hovoří o dušnickém faráři Albrechtovi. Přibližně v polovině 16. století stával v místě staré dřevěné svatyně kamenný kostel, v němž se roku 1550 konalo první protestantské kázání. Na konci 16. století byl kostel za císařské pomoci restaurován a v roce 1598 byla postavena nová kazatelna, přestěhovaná později do kaple sv. Trojice. Počátek 17. století začal nešťastně, a to požárem kostela, po kterém byl roku 1629 znovu

přestavěn. Od roku 1623 přešel kostel do rukou katolíků. V roce 1708 byl položen základní kámen a založen nový kostel. Projekt barokní stavby připravil Lorenz Meyser z Kladska a k dokončení celého kostela došlo v roce 1730. Roku 1771 následovala přestavba klenby kněžiště, v roce 1780 byl postaven nový pěvecký chór a vytvořeny nástěnné malby od dušnického malíře Grunda.⁷⁴

a) Hlavní oltář

Oltář [31] byl zhotoven v letech **1718–1720** z nadace dušnického faráře Vojtěcha Lempharta, který podepsal s Kösslerem před rokem 1718 dohodu o jeho provedení. Smlouva byla uzavřena dne 29. 11. 1718, která dokládá, že v této době začal zakázku realizovat. Řezbářské práce dokončil v březnu roku 1720.⁷⁵

Po celé šířce menzy se rozkládá velký tabernákl, na němž jsou osazeny klečící personifikace: Víry, Naděje a Lásky. Oltářní obraz „*Požehnání Apoštolů Petra a Pavla*“ namaloval významný český malíř Petr Brandl. Objednávka oltářního obrazu z Benátek oddálila zasvěcení oltáře až do roku 1730. Aktuální obraz od Brandla byl dodán do oltáře v roce 1791. Po stranách oltářního obrazu stojí postava sv. Petra a sv. Pavla. Na samotném vrcholu oltáře, nad postavou trůnícího Boha Otce, sedí ve svatozáři Panna Marie s Ježíškem doprovázená anděly.

Restaurování oltáře proběhlo v letech 1898–1899.

b) Oltář Čtrnácti sv. pomocníků

Dalším významným dušnickým dílem je oltář Čtrnácti svatých pomocníků⁷⁶ [32] z **20. let 18. století**, umístěný v pohřební kapli farního kostela.

V centru oltáře dominuje reliéf Panny Marie Immaculaty, k níž vztahují ruce čtyři prosebníci v pekelných plamenech. Nad rámem reliéfu zakončeným tvarem trojlistu se vznášejí dva andělé držící korunu, žezlo a lilii.

U spodní části reliéfu zaujímají místo klečící postavy v rytířské zbroji, nalevo sv. Akátius, napravo sv. Florián. Po stranách oltářního retabula stojí sv. Šebestián s kopím, na opačné straně sv. Cyriak s knihou v ruce. Na akantových úponcích vybíhajících z oltáře sedí vlevo sv. Jiljí a vpravo sv. Eustach.

Na římse retabula jsou osazeni zbývající svatí. Zleva sv. Vít s kohoutem, patron lékařů sv. Pantaleon, sv. Diviš, uprostřed sv. Kryštof, sv. Erasmus, sv. Blažej se zkříženými svícemi a na okraji sedí sv. Jiří držící kopí. Celou skupinu svatých pomocníků završuje sv. Markéta Antiochijská a sv. Kateřina Alexandrijská.⁷⁷

Kalinowski⁷⁸ datoval oltář do počátku 20. let 18. století a spojil jej s osobou Michaela Kösslera. Nowak však na základě důkladné analýzy Kösslerovy řezby a soch z oltáře jeho autorství vylučuje a domnívá se, že by autorem oltáře mohl být buď Michael Klahr st., Ignác Rohrbach či Kesselgruber.

c) Kazatelna

Kazatelna [33] ve tvaru velryby s otevřenou čelistí z let **1720-1722** se nachází v kostele napravo od hlavního oltáře. Kazatelna byla zhotovena z nadace členů městské rady za doby faráře Jana Franciszka Heinela.⁷⁹

Stejně jako u oltáře sv. Ignáce z kladského kostela je i toto umělecké dílo spojeno s divadelními efekty. Kazatelna odkazuje na téma Jonáše, který byl dle Starého zákona vyvržen velrybou do moře. Tato scéna je také zachycena na reliéfu na dveřích vedoucích na kazatelnu.

Pod otevřenou čelistí velryby je situováno několik andílků a mezi nimi sedí čtyři evangelisté. **Sv. Lukáš** držící obraz Panny Marie, **sv. Jan** s knihou, do které jsou vepsány verše: „*So mich / Jemand / liebet / der wird / mein / Wort halten ...*“; **sv. Matouš** držící knihu s verši: „*Thuet / Busse / die Axt / ist an die / Wurzel / gelegt / Matthaus 3 C. 10 V.*“ a **sv. Marek**, který do knihy položené na kolenou píše verš: „*Gottes / Wort / ist eine / Speise / der Seelen / und susser als / Honig / Seim / 118 Psalm*“. Mezi nozdrami velryby stojí prorok Ezechiel doprovázen skupinou postav, které k němu vztahují ruce. Z nozder velryby vytryskuje fontána vody, na níž sedí postavy čtyř církevních otců. **Sv. Ambrož** drží na kolenou otevřenou knihu s veršem: „*Bewahre / meine / Gebote / So wirst / du leben / Prov. C.4*“. V knize, kterou nese **sv. Řehoř**, jsou vepsány verše: „*Höret / die / Lehre / eures / Vaters / und lernet / Weisheit*“.⁸⁰

Na vrcholu kazatelny stojí **Kristus** s trnovou korunou, z jehož otevřených ran stéká krev do kalichu u nohou.

Nad ním nese skupina postav stuhu s nápisem: „*Kommt alle zu mir, ich will euch erquicken*“.

Kazatelna patří k typu tzv. „Naturkanzel“. V Čechách se kazatelny obdobného provedení dochovaly také v Bošilci (1712-1741), v kostele sv. Jakuba v Kratonohách (1710) a kostele Narození Panny Marie v Mnichovicích.⁸¹

O době vzniku dušnické kazatelny převládala různorodost názorů. Patzak⁸² na základě dochované smlouvy o provedení hlavního oltáře připisuje autorství kazatelny Kösslerovi a datuje ji do let 1718-1720. Ostowska⁸³ se přiklání k názoru Patzaka, je však přesvědčena o tom, že postavy pěti evangelistů provedl roku 1732 Michael Klahr.⁸⁴

Z realizace hlavního oltáře dokončeného v březnu roku 1720 je tedy s velkou pravděpodobností možné řadit kazatelnu do let 1720-1722.

6.3 Horní Slezsko

6.3.1 Grodkow

Po příchodu do Horního Slezska se Kössler na čas usadil ve městě Grodkow u Opolí, kde při tamním kostele sv. Archanděla Michaela vyřezal v letech **1728-1729** monumentální figury pro hlavní oltář [34] a také s nimi stylisticky související skupinu sv. Rodiny.⁸⁵

První zmínka o farním kostele pochází z roku 1282. Zpočátku byl kostel zasvěcen Panně Marii a poté od roku 1473 sv. Archandělovi Michaelovi. Po požáru roku 1449

byl přestavěn, a pak znovu po následcích třicetileté války. Hlavní oltář daroval kostelu v roce 1728 farář Heinrich Schmidt. Oltářní obraz „*Korunování Panny Falkenbergerské*“ namaloval Melchior Francis Ansi. V letech 1892–1893 byl kostel regotizován.⁸⁶

6.3.2 Grabin

V dílně niemodlinské vznikla pravděpodobně také zhruba na počátku **30. let 18. století** sochařská výzdoba oltáře se scénou Ukřižování ve farním kostele sv. Archanděla Michaela v Grabini u Niemodlina.⁸⁷

6.3.3 Jemielnice

Posledním archivně doloženým dílem Kösslera byla církevní zakázka pro cisterciácký konvent a klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie v pruské části Slezska, v opolské Jemielnici.⁸⁸ Michael Kössler je autorem hlavního oltáře [35] z roku **1734**, který byl postaven podle vzoru oltářů v Kamiencu a Ziebicach.⁸⁹ Staré cisterciácké opatství v Jemielnici bylo založeno roku 1290. V roce 1733 kostel kompletně vyhořel a po následné barokní přestavbě byl roku 1810 zasvěcen Panně Marii.⁹⁰

7. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem vycházela především z polské literatury, protože o životě a díle Michaela Kösslera existuje v českém jazyce jen malé množství dochovaných informací.

V první části práce, pojednávající o významné památce v mém rodném městě, jsem čerpala z regionální literatury a dostupných pramenů. Při tomto studiu mi byla velice nápomocná publikace od Drahomíra Polácha, který určil právě Kösslera jako autora mariánského sloupu v Šumperku. Zde jsem se snažila Poláchovy poznámky rozvést a doplnit o svůj vlastní popis a názor.

Za účelem shromáždění co nejvíce jeho děl jsem navštívila místa, kde tento řezbář působil. Zde jsem zhotovila fotografie a následně vše porovnala s dochovanými smlouvami o díle z polských publikací.

Díky osobnímu studiu Kösslerovy tvorby na území severní Moravy a Polska, komunikaci s řadou odborníků a možnosti využití literatury z univerzitní knihovny ve Vídni jsem se snažila podat ucelený souhrn umělcovy tvorby, což je zajisté nejdůležitějším přínosem předkládané práce. Bakalářskou práci doprovází kompletní obrazová příloha.

8. Summary

My bachelor thesis is based primarily on Polish literature, because there exist only a limited number of preserved information about the life and work of Michael Kössler.

In the first part, which is dealing with a significant monument of my hometown, I drew from regional literature and available sources. Very helpful was also the publication from Drahomír Polách, who has identified Michael Kössler as the author of the Marian column in Šumperk. Here I tried to elaborate on Polách notes and add my own descriptions and opinion.

In order to gather as many of his works as possible, I visited places where this carver worked. Here I made photo documentation and then compared everything with preserved contracts and Polish publications.

Thanks to the personal visit of Kössler's work in North Moravia and Poland, communication with experts and the possibility of using a literature from the library at the University of Vienna, I tried to present in this thesis a comprehensive summary of the artist's work, which is the most important contribution of this work. The bachelor thesis is accompanied by a complete pictorial supplement.

9. Poznámky

---

¹ Drahomír Polách, *Historie mariánského sloupu v Šumperku*, Šumperk 1996, s. 40-58.

² SOKA Šumperk, fond Pozůstalost Franze Harrera, inv. č. 210, karton č. 20.

³ Franz Thiel, Die Pest im Mähr. - Schönberg, in: *Nordmährischer Grenzbote v SOKA Šumperk*, fond Pozůstalost Franze Harrera, karton č. 7.

⁴ Ulrich Thieme - Felix Becker, heslo Sturmer Johann Wenzel, in: *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, Band XXXII., Leipzig 1938, s. 259-260.

⁵ Antonín Šorm - Antonín Krajča, *Mariánské sloupy v Čechách a na Moravě. Příspěvky k studiu barokní kultury*, Praha 1939, s. 276.

⁶ Jiří Slouka, *Mariánské a morové sloupy Čech a Moravy*. Praha 2010, s. 194.

⁷ Jan Březina, *Vlastivěda Moravská. Šumperský, staroměstský, vízmberský okres*, Brno 1932, s. 110, s. 225-234, s. 311-316, s. 325-330.

⁸ Drahomír Polách, Farní kostel v Branné na Šumpersku. Historie, popis a autorské určení jeho vnitřního vybavení, in: *Památkový ústav v Olomouci 1993*. Olomouc 1994, s. 123-136.

⁹ Drahomír Polách, Několik poznatků k stavební historii a původnímu vybavení kostela sv. Anny ve Starém Městě na Šumpersku, in: *Památkový ústav v Olomouci 1994*. Olomouc 1995, s. 98-113.

¹⁰ Helena Zápalková, Sousoší sv. Anny Samotřetí z kostela sv. Anny ve Starém Městě pod Sněžníkem. Příspěvek k dílu slezského sochaře Michala Kösslera, in: *Střední Morava*, č. 27, Olomouc 2008, s. 32-39.

¹¹ Bernhard Patzak, Archivalische Beiträge zur Kunstgeschichte der Grafschaft Glatz. I. *Der Glätzer Bildhauer Michael Kössler*. „Glätzer Heimatblätter“, Band VII., 1921, s. 115-118.

¹² Ulrich Thieme - Felix Becker, heslo Kössler Michael, in: *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, Band XXI, Leipzig 1927, s. 189.

¹³ Danuta Ostowska, *Rzeźba Śląska 1650-1770: Katalog wystawy*. Wrocław 1969, s. 56-57.

¹⁴ Konstanty Kalinowski, *Rzeźba barokowa na Śląsku*. Warszawa 1986, s. 194-196.

¹⁵ Agnieszka Adamczewska - Konstanty Kalinowski - Romuald Nowak, *Katalog rzeźby barokowej na Śląsku / 1. Hrabstwo kłodzkie*, Poznań 1987, s. 14-16 (Kössler), s. 57-64 (Dušníky), s. 83-97 (Kladsko), s. 114-116 (Konradow).

¹⁶ NPÚ Olomouc, evidenční list nemovité kulturní památky, inv. č. 37298/8-1262.

¹⁷ Polách, *Historie mariánského sloupu* (pozn. 1), s. 40.

¹⁸ NPÚ Olomouc, evidenční list nemovité kulturní památky (pozn. 16).

¹⁹ Ulrich Thieme - Felix Becker, heslo Sturmer Johann Wenzel, in: *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, Band XXXII., Leipzig 1938, s. 259-260.

²⁰ Franz Thiel, Nach der grossen Pest im Jahre 1714 in M-Schönberg, in: *Nordmährischer Grenzbote v SOKA Šumperk*, fond Pozůstalost Franze Harrera, karton č. 7.

²¹ Polách, *Historie mariánského sloupu* (pozn. 1), s. 49.

²² Ibidem, s. 40-41.

-
- ²³ Zuzana Kvapilová, *Kulturní život Šumperka, společenský měsíčník města Šumperka*, 53. ročník, prosinec 2011, s. 1.
- ²⁴ Polách, *Historie mariánského sloupu* (pozn. 1), s. 40-42.
- ²⁵ *Ibidem*, s. 42.
- ²⁶ Věra Schaubert - Hanns Michael Schindler, *Rok se svatými*, 1997.
- ²⁷ James Hall, heslo Šebestián, in: *Slovník námětů a symbolů*, Praha 1991, s. 435.
- ²⁸ Bohumil Teplý, *Restaurátorská zpráva: Restaurování morového sloupu v Šumperku 1994-1996*, památkový odbor MÚ Šumperk.
- ²⁹ James Hall, heslo Roch, in: *Slovník námětů a symbolů*, Praha 1991, s. 388.
- ³⁰ James Hall, heslo František Xaverský, in: *Slovník námětů a symbolů*, Praha 1991, s. 140.
- ³¹ Polách, *Historie mariánského sloupu* (pozn. 1), s. 43.
- ³² James Hall, heslo Karel Boromejský, in: *Slovník námětů a symbolů*, Praha 1991, s. 211.
- ³³ Jakub Ďoubal, *Restaurátorská zpráva: Restaurování morového sloupu v Šumperku 2009-2010*, památkový odbor MÚ Šumperk 2010.
- ³⁴ Polách, *Historie mariánského sloupu* (pozn. 1), s. 44.
- ³⁵ <http://www.artic.edu/aic/collections/artwork/21189> (vyhledáno 28. 4. 2014)
- ³⁶ Jan Březina, *Vlastivěda Moravská. Šumperský, staroměstský, vízmberský okres*, Brno 1932, s. 231.
- ³⁷ Ďoubal, *Restaurování morového sloupu v Šumperku 2009-2010* (pozn. 32).
- ³⁸ James Hall, heslo Neuposkvrněné početí Panny Marie, in: *Slovník námětů a symbolů*, Praha 1991, s. 326.
- ³⁹ Polách, *Historie mariánského sloupu* (pozn. 1), s. 55.
- ⁴⁰ Aleš Rozehnal, *Restaurátorská zpráva: Souhrnná zpráva o části opravy sousoší P. Marie Vítězné 1958*.
- ⁴¹ Bohumil Teplý, *Restaurátorská zpráva: Restaurování morového sloupu v Šumperku 1994-1996*, památkový odbor MÚ Šumperk.
- ⁴² Ďoubal, *Restaurování morového sloupu v Šumperku 2009-2010* (pozn. 32).
- ⁴³ Zuzana Kvapilová, *Kulturní život Šumperka, společenský měsíčník města Šumperka*, 53. ročník, březen 2010, s. 5-6.
- ⁴⁴ Patzak (pozn. 11), s. 115-118; Thieme - Becker (pozn. 12), s. 189; Ostowska (pozn. 13), s. 56; Kalinowski (pozn. 14), s. 194-196; Adamczewska - Kalinowski - Nowak (pozn. 15), s. 14-16.
- ⁴⁵ Kössler se oženil ve Vratislavi 2. 3. 1699, z toho vyplývá, že již nějakou dobu v tomto městě žil a získal zde mistrovská práva, viz. Patzak (pozn. 11), s. 115; Kalinowski (pozn. 14), s. 194-196.
- ⁴⁶ Ostowska (pozn. 13), s. 56; datuje pobyt řezbáře v Kladsku od roku 1700. V roce 1708 pokřtil Kössler v Kladsku své dítě, viz. Patzak (pozn. 12), s. 116; Kalinowski (pozn. 14), s. 194-196.
- ⁴⁷ Kalinowski (pozn. 14), s. 194-196.
- ⁴⁸ Rozehnal, *Souhrnná zpráva o části opravy sousoší Panny Marie Vítězné 1958* (pozn. 40).
- ⁴⁹ Zápalková (pozn. 10), s. 32-36.
- ⁵⁰ Kalinowski (pozn. 14), s. 194-196.
- ⁵¹ Zápalková (pozn. 10), s. 36.
- ⁵² *Ibidem*, s. 32-36.
- ⁵³ <http://farnoststare mesto.sweb.cz/history.html> (vyhledáno 5. 2. 2014)

-
- ⁵⁴ Jan Březina, *Vlastivěda moravská II. Šumperský okres, staroměstský okres, vízmberský okres*. Brno 1932, s. 314.
- ⁵⁵ Polách, kostel sv. Anny ve Starém Městě (pozn. 9), s. 98-113.
- ⁵⁶ Radomír Surma, *Restaurátorská zpráva k baroknímu polychromovanému sousoší: Sv. Anna Samatřetí, Staré Město pod Sněžníkem 2004-2006*, archiv muzea umění Olomouc 2004.
- ⁵⁷ Polách, farní kostel v Branné (pozn. 8), s. 123-136.
- ⁵⁸ Ibidem.
- ⁵⁹ Zápalková (pozn. 10), s. 32-36.
- ⁶⁰ Oltář byl odstraněn v roce 1751; Kalinowski (pozn. 14), s. 195.
- ⁶¹ <http://bystrzyca.info.pl/koscioly/konradow.htm> (vyhledáno 12. 1. 2013)
- ⁶² Adamczewska - Kalinowski - Nowak (pozn. 15), s. 115.
- ⁶³ Schauber - Schindler (pozn. 26), s. 50-51.
- ⁶⁴ Rudolf Schikora, *Naše světla: Čtení ze životů svatých*, 1947, s. 114-116.
- ⁶⁵ Kalinowski (pozn. 14), s. 194-196.
- ⁶⁶ Adamczewska - Kalinowski - Nowak (pozn. 15), s. 85-86.
- ⁶⁷ V roce 1968 byla socha restaurovaná v konzervátorské dílně Slezského Muzea ve Vratislavi; Ostowska (pozn. 13), s. 56.
- ⁶⁸ Zápalková (pozn. 10), s. 35.
- ⁶⁹ Adamczewska - Kalinowski - Nowak (pozn. 15), s. 88.
- ⁷⁰ Adamczewska - Kalinowski - Nowak (pozn. 15), s. 90-91.
- ⁷¹ Kalinowski (pozn. 14), s. 194-196.
- ⁷² Adamczewska - Kalinowski - Nowak (pozn. 15), s. 96
- ⁷³ Ostowska (pozn. 11), s. 56.
- ⁷⁴ http://odkryj.pl/at/3177/Kosciol_Parafialny_Pw_ss_Piotra_i_Pawla.html, (vyhledáno 7. 3. 2013)
- ⁷⁵ Adamczewska - Kalinowski - Nowak (pozn. 13), s. 57-58.
- ⁷⁶ Romuald Nowak, *Oltarz 14 wspomozycieli w Dusznikach i jego związki z rzeźba czeską*, in: Vít Vlnas - Tomáš Sekyrka, *Ars baculum vitae: sborník studií z dějin umění a kultury k 70. narozeninám Prof. PhDr. Pavla Preisse, DrSc.*, Praha 1996, s. 197-200.
- ⁷⁷ Ibidem.
- ⁷⁸ Adamczewska - Kalinowski - Nowak (pozn. 13), s. 60.
- ⁷⁹ Izabella Gawin - Dieter Schulze - Reinhold Vetter, *Schlesien. Kunst - Reiseführer.: Deutsche und polnische Kulturtraditionen in einer europäischen Grenzregion*, 1999, s. 177-178.
- ⁸⁰ Adamczewska - Kalinowski - Nowak (pozn. 13), s. 60-62.
- ⁸¹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Bošilec> (vyhledáno 29. 3. 2014)
- ⁸² Patzak (pozn. 12), s. 117.
- ⁸³ Ostowska (pozn. 11), s. 56.
- ⁸⁴ Adamczewska - Kalinowski - Nowak (pozn. 13), s. 60-62.
- ⁸⁵ Ostowska (pozn. 11), s. 56.
- ⁸⁶ Hugo Weczerka, *Handbuch der historischen Stätten. Schlesien*. Kröners Taschenausgabe 316, Stuttgart 1977, s. 162-164.
- ⁸⁷ Adamczewska - Kalinowski - Nowak (pozn. 13), s. 14-16.
- ⁸⁸ Ewa Chojecka - Jerzy Gorzelik - Irma Kozina - Barbara Szczypka-Gwiazda, *Sztuka Górnego Śląska od średniowiecza do końca XX wieku*. Katowice 2004, s. 138.
- ⁸⁹ Adamczewska - Kalinowski - Nowak (pozn. 13), s. 14-16.
- ⁹⁰ <http://www.jemielnica.pl/68/aktualnosci.html> (vyhledáno 15. 4. 2014)

10. Seznam pramenů a literatury

Prameny:

Státní okresní archiv Šumperk

SOkA Šumperk, fond Archiv města Šumperka, inv. č. 106, 264, 267-270, 1328, kartony č. 362, 379, 454.

SOkA Šumperk, fond Pozůstalost Franze Harrera, inv. č. 210, karton č. 20.

Franz Thiel, Die Pest in Mähr. - Schönberg, in: *Nordmährischer Grenzbote v SOkA Šumperk*, fond Pozůstalost Franze Harrera, karton č. 7.

Franz Thiel, Nach der grossen Pest im Jahre 1714 in M-Schönberg, in: *Nordmährischer Grenzbote v SOkA Šumperk*, fond Pozůstalost Franze Harrera, karton č. 7.

Národní památkový ústav, územní pracoviště v Olomouci

NPÚ Olomouc, evidenční list nemovité kulturní památky, inv. č. 37298/8-1262.

Jakub Ďoubal, Restaurátorská zpráva: *Restaurování morového sloupu v Šumperku 2009-2010*, památkový odbor MÚ Šumperk 2010.

Radomír Surma, Restaurátorská zpráva k baroknímu polychromovanému sousoší: *Sv. Anna Samatřetí, Staré Město pod Sněžníkem 2004-2006*, archiv muzea umění Olomouc 2006.

Aleš Rozehnal, Restaurátorská zpráva: *Souhrnná zpráva o části opravy sousoší Panny Marie Vítězné, Šumperk 1958*.

Bohumil Teplý, Restaurátorská zpráva: *Restaurování morového sloupu v Šumperku 1994-1996*, památkový odbor MÚ Šumperk.

Literatura:

Agnieszka Adamczewska - Konstanty Kalinowski - Romuald Nowak, *Katalog rzeźby barokowej na Śląsku / 1. Hrabstwo kłodzkie*, Poznań 1987.

Jan Březina, *Vlastivěda moravská II. Šumperský okres, staroměstský okres, vízmberský okres*. Brno 1932.

James Hall, *Slovník námětů a symbolů*, překlad Allan Plzák, Praha 1991.

Ewa Chojecka - Jerzy Gorzelik - Irma Kozina - Barbara Szczyńska-Gwiazda, *Sztuka Górnego Śląska od średniowiecza do końca XX wieku*. Katowice 2004.

Konstanty Kalinowski, *Rzeźba barokowa na Śląsku*. Warszawa 1986.

Zuzana Kvapilová, *Kulturní život Šumperka, společenský měsíčník města Šumperka*, 52. ročník, březen 2010.

Zuzana Kvapilová, *Kulturní život Šumperka, společenský měsíčník města Šumperka*, 53. ročník, prosinec 2011.

Romuald Nowak, *Oltarz 14 wspomozycieli w Dusznikach i jego związki z rzeźba czeską*, in: Vít Vlhas - Tomáš Sekyrka, *Ars baculum vitae: sborník studií z dějin umění a kultury k 70. narozeninám Prof. PhDr. Pavla Preisse, DrSc.*, Praha 1996.

Danuta Ostowska, *Rzeźba Śląska 1650-1770: Katalog wystawy*. Wrocław 1969.

Bernhard Patzak, *Archivalische Beiträge zur Kunstgeschichte der Grafschaft Glatz. I. Der Glätzer Bildhauer Michael Kössler*. „Glätzer Heimatblätter“, Band IV., 1921.

Drahomír Polách, *Farní kostel v Branné na Šumpersku. Historie, popis a autorské určení jeho vnitřního vybavení*, in: *Památkový ústav v Olomouci 1993*. Olomouc 1994.

Drahomír Polách, Několik poznatků k stavební historii a původnímu vybavení kostela sv. Anny ve Starém Městě na Šumpersku, in: *Památkový ústav v Olomouci 1994*. Olomouc 1995.

Drahomír Polách, *Historie mariánského sloupu v Šumperku*, Šumperk 1996.

Věra Schaubert - Hanns Michael Schindler, *Rok se svatými*, Kostelní Vydří 1997.

Rudolf Schikora, *Naše světla: Čtení ze životů svatých*, Exerciční dům ve Frýdku 1947.

Jiří Slouka, *Mariánské a morové sloupy Čech a Moravy*. Praha 2010.

Antonín Šorm - Antonín Krajča, *Mariánské sloupy v Čechách a na Moravě. Příspěvky k studiu barokní kultury*, Praha 1939.

Ulrich Thieme - Felix Becker, *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, Band XXI, Leipzig 1927.

Ulrich Thieme - Felix Becker, *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, Band XXXII, Leipzig 1938.

Reinhold Vetter, *Schlesien. Kunst - Reiseführer.: Deutsche und polnische Kulturtraditionen in einer europäischen Grenzregion*, 1999.

Hugo Weczerka, *Handbuch der historischen Stätten. Schlesien*. Kröners Taschenausgabe 316, Stuttgart 1977.

Helena Zápalková, *Sousoší sv. Anny Samotřetí z kostela sv. Anny ve Starém Městě pod Sněžníkem. Příspěvek k dílu slezského sochaře Michala Kösslera*, in: *Střední Morava*, č. 27, Olomouc 2008.

Internetové zdroje:

<http://www.artic.edu/aic/collections/artwork/21189>
(vyhledáno 28. 4. 2014)

<http://farnoststare mesto.sweb.cz/history.html>
(vyhledáno 5. 2. 2014)

<http://bystrzyca.info.pl/koscioly/konradow.htm>
(vyhledáno 12. 1. 2013)

[http://odkryj.pl/at/3177/Kosciol Parafialny Pw ss Piotra i Pawla.html](http://odkryj.pl/at/3177/Kosciol_Parafialny_Pw_ss_Piotra_i_Pawla.html)
(vyhledáno 7. 3. 2013)

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Bošilec>
(vyhledáno 29. 3. 2014)

<http://www.jemielnica.pl/68/aktualnosci.html>
(vyhledáno 15. 4. 2014)

11. Seznam obrazové přílohy

[1] Mariánský sloup, kolem 1680, pískovec, Kladsko. Foto: Kateřina Bartošová.

[2] Michael Kössler, mariánský sloup, 1718-1720, pískovec, Šumperk. Foto: Kateřina Bartošová.

[3] Michael Kössler, mariánský sloup, 1718-1720, pískovec, Šumperk. Kresba z roku 1840. Zdroj: SOkA Šumperk.

[4] Michael Kössler, Sv. Rozálie Palermská, mariánský sloup, 1718-1720, pískovec, Šumperk. Foto: Monika Paulová.

[5] Michael Kössler, Sv. Šebestián, mariánský sloup, 1718-1720, pískovec, Šumperk. Foto: Kateřina Bartošová.

[6] Michael Kössler, Sv. Roch, mariánský sloup, 1718-1720, pískovec, Šumperk. Foto: Kateřina Bartošová.

[7] Michael Kössler, Sv. František Xaverský, mariánský sloup, 1718-1720, pískovec, Šumperk. Foto: Kateřina Bartošová.

[8] Michael Kössler, Sv. Karel Boromejský, mariánský sloup, 1718-1720, pískovec, Šumperk. Foto: Kateřina Bartošová.

[9] Michael Kössler, Sv. Josef, mariánský sloup, 1718-1720, pískovec, Šumperk. Foto: Kateřina Bartošová.

[10] Michael Kössler, Sv. Petr, mariánský sloup, 1718-1720, pískovec, Šumperk. Foto: Kateřina Bartošová.

[11] Michael Kössler, Sv. Pius V., mariánský sloup, 1718-1720, pískovec, Šumperk. Foto: Kateřina Bartošová.

[12] Porovnání s bustou Pia V. z Chicago Art Institute

Zdroj: <http://www.artic.edu/aic/collections/artwork>

[13] Michael Kössler, Sv. Jan Nepomucký, mariánský sloup, 1718-1720, pískovec, Šumperk. Foto: Kateřina Bartošová.

[14] Michael Kössler, Panna Marie Immaculata, mariánský sloup, 1718-1720, pískovec, Šumperk. Foto: Kateřina Bartošová.

[15] Michael Kössler, Sv. Anna Samotřetí, 1712-1716, dřevo, 156 cm, Staré Město pod Sněžníkem, kostel sv. Anny (nyní expozice Arcidiecézního muzea Olomouc). Foto: Kateřina Bartošová.

[16] Michael Kössler, Kristus, 1712-1716, dřevo, 108 cm, Staré Město Pod Sněžníkem, kostel sv. Anny, hlavní loď. Foto: Piotr Grzybek.

[17] Michael Kössler, Hlavní oltář, 1715, Branná, kostel sv. Archanděla Michaela. Foto: Kateřina Bartošová.

[18] Michael Kössler, Sv. Petr, 1715, dřevo, Branná, kostel sv. Archanděla Michaela, hlavní oltář. Foto: Kateřina Bartošová.

[19] Michael Kössler, Sv. Pavel, 1715, dřevo, Branná, kostel sv. Archanděla Michaela, hlavní oltář. Foto: Kateřina Bartošová.

[20] Michael Kössler, Kristus, 1718, dřevo, Branná, kostel sv. Archanděla Michaela, kazatelna. Foto: Kateřina Bartošová.

[21] Ignác Klahr, Hlavní oltář, 1751, dřevo, kostel Povýšení sv. Kříže, Konradow. Foto: Kateřina Bartošová.

[22] Michael Kössler, Sv. Blažej, 1705, dřevo, 160 cm, kostel Povýšení sv. Kříže, Konradow. Foto: Kateřina Bartošová.

[23] Michael Kössler, Sv. Valentin, 1705, dřevo, 160 cm, kostel Povýšení sv. Kříže, Konradow. Foto: Kateřina Bartošová.

[24] Michael Kössler, Oltář sv. Ignáce z Loyoly, 1712-1713, dřevo, 440 cm, Kladsko, jezuitský kostel Nanebevzetí Panny Marie. Foto: Kateřina Bartošová.

[25] Michael Kössler, Kristus, 1712-1713, dřevo, 220 cm, Kladsko, jezuitský kostel Nanebevzetí Panny Marie, oltář sv. Ignáce z Loyoly. Foto: Kateřina Bartošová.

[26] Michael Kössler, Sv. Dorota, 1713, dřevo, 163 cm, Kladsko, jezuitský kostel Nanebevzetí Panny Marie, oltář sv. Ignáce z Loyoly. Foto: Kateřina Bartošová.

[27] Oltář sv. Barbory, 1720, Kladsko, jezuitský kostel Nanebevzetí Panny Marie.

Zdroj: <http://www.klodzko.jezuici.pl/historia.html>

[28] Oltář Navštívení Panny Marie, 1720, Kladsko, jezuitský kostel Nanebevzetí Panny Marie.

Zdroj: <http://www.klodzko.jezuici.pl/historia.html>

[29] Archanděl Michael, 1712, dřevo, 197 cm, Kladsko, jezuitský kostel Nanebevzetí Panny Marie.

Zdroj: <http://www.klodzko.jezuici.pl/historia.html>

[30] Sv. Josef, 1712, dřevo, 175 cm, Kladsko, jezuitský kostel Nanebevzetí Panny Marie.

Zdroj: <http://www.klodzko.jezuici.pl/historia.html>

[31] Michael Kössler, Hlavní oltář, 1718-1720, dřevo, 720 cm, Dušníky, kostel sv. Petra a Pavla. Foto: Kateřina Bartošová.

[32] Oltář Čtrnácti sv. pomocníků, 20. léta 18. století, dřevo, 800 cm, Dušníky, kostel sv. Petra a Pavla. Zdroj: <http://dolny-slask.org.pl>

[33] Michael Kössler, Kazatelna ve tvaru velryby, 1720-1722, dřevo, 800 cm, Dušníky, kostel sv. Petra a Pavla. Zdroj: <http://dolny-slask.org.pl/>

[34] Michael Kössler, Hlavní oltář, 1728-1729, dřevo, Grodkow, kostel sv. Archanděla Michaela.

Zdroj: <http://www.polskiekrajobrazy.pl>

[35] Michael Kössler, Hlavní oltář, 1734, dřevo, Jemielnice, kostel Nanebevzetí Panny Marie.

Zdroj: <http://www.3lynepoz.jpg.pl/>

Anotace

Jméno a příjmení:	Kateřina Bartošová
Katedra:	Dějiny umění
Vedoucí práce:	Doc. Martin Pavlíček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Mariánský sloup v Šumperku a Michael Kössler
Název v angličtině:	The Marian column in Šumperk and Michael Kössler
Anotace práce:	Tato bakalářská práce pojednává o mariánském sloupu v Šumperku a tvorbě jeho autora, sochaře a řezbáře Michaela Kösslera, na území severní Moravy a Polska.
Klíčová slova:	Barokní sochařství, řezba, mariánský sloup, Polsko, severní Morava, Kössler
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with the Marian column in Šumperk and work of its author, sculptor and woodcarver Michael Kössler, in North Moravia and Poland.
Klíčová slova v angličtině:	Baroque sculpture, carving, Marian column, Poland, North Moravia, Kössler
Přílohy vázané v práci:	Obrazová příloha 31 stran.
Počet titulů použité literatury:	22
Rozsah práce:	84 stran, 65 009 znaků.

12. Obrazová příloha

[1] Mariánský sloup, Kladsko

[2] Mariánský sloup, Šumperk

[3] Kresba mariánského sloupu v Šumperku z roku 1840

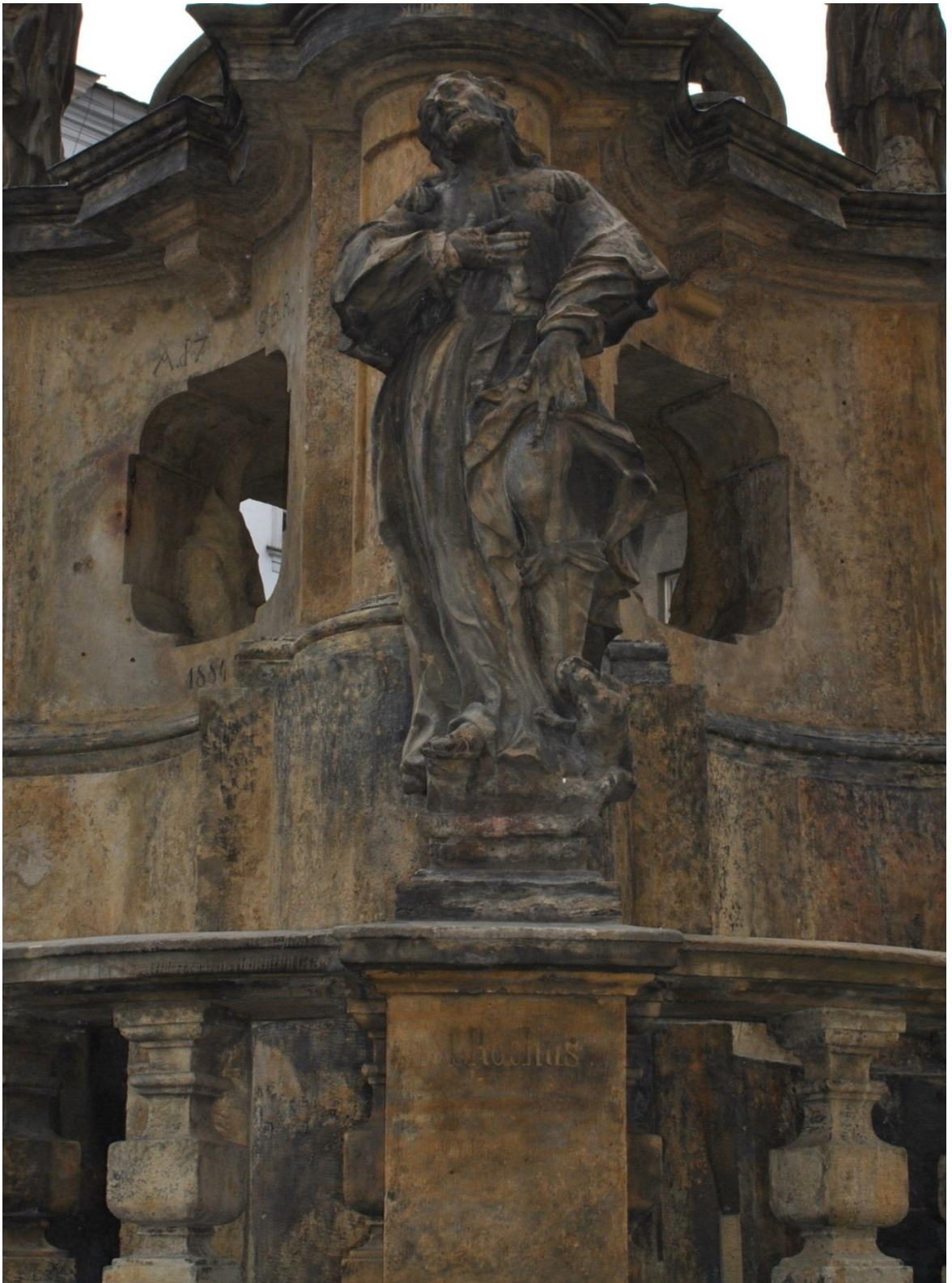

[4] Sv. Rozálie Palermská

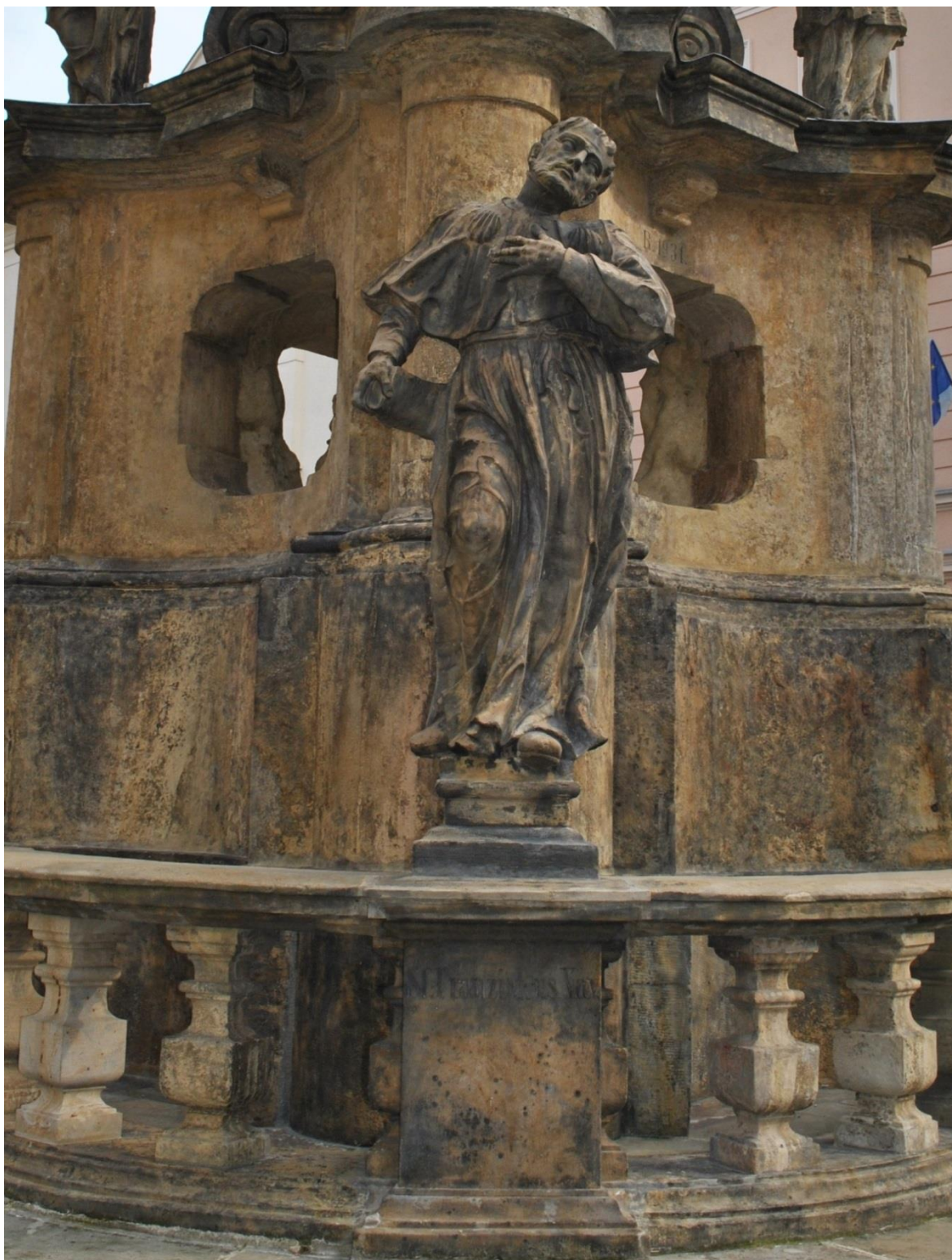

[5] Sv. Šebestián

[6] Sv. Roch

[7] Sv. František Xaverský

[8] Sv. Karel Boromejský

[9] Sv. Josef

[10] Sv. Petr

[11] Sv. Pius V.

[12] Porovnání s bustou Pia V. z Chicago Art Institute

[13] Sv. Jan Nepomucký

[14] Panna Marie Immaculata

[15] Sv. Anna Samotřetí, Staré Město pod Sněžníkem

[16] Kristus, Staré Město pod Sněžníkem

[17] Hlavní oltář, Branná

[18] Sv. Petr, Branná

[19] Sv. Pavel, Branná

[20] Kristus na kazatelně, Branná

[21] Hlavní oltář, Konradow

[22] Sv. Blažej, Konradow

[23] Sv. Valentin, Konradow

[24] Oltář sv. Ignáce z Loyoly, Kladsko

[25] Kristus z oltáře sv. Ignáce z Loyoly

[26] Sv. Dorota z oltáře sv. Ignáce z Loyoly

[27] Oltář sv. Barbory

[28] Oltář Navštívení

[29] Archanděl Michael

[30] Sv. Josef

[31] Hlavní oltář, Dušníky

[32] Oltář Čtrnácti sv. pomocníků, Dušníky

[33] Kazatelna ve tvaru velryby, Dušníky

[34] Hlavní oltář, Grodkow

[35] Hlavní oltář, Jemielnice